

Bezpieczeństwo eksploatacji w rolnictwie

Pod względem liczby wypadków przy pracy rolnictwo jest jednym z najniebezpieczniejszych sektorów. Pracownicy rolni ulegają wypadkom w pracy bez ofiar śmiertelnych 1,7 razy częściej niż wynosi średnia, a wypadki śmiertelne zdarzają się 3 razy częściej niż w innych sektorach.

W sektorze rolnictwa państw UE-27 dominują gospodarstwa rodzinne i własna działalność gospodarcza – w większości gospodarstw rolnych praca jest wykonywana przez właściciela i członków jego rodziny. Dziewięć na dziesięć osób pracujących w gospodarstwach rolnych (89%) to osoby należące do rodziny¹. W 2007 r. 78% rolników pracowało samodzielnie lub wraz z członkami rodziny, okazjonalnie korzystając z pomocy pracowników zatrudnianych do prac sezonowych².

Prowadzenie własnej działalności gospodarczej oraz fakt, iż rolnictwo jest często przedsięwzięciem rodzinnym, to największe wyzwania z punktu widzenia BHP w rolnictwie.

Czynności związane z eksploatacją

Czynności związane z eksploatacją w rolnictwie są bardzo zróżnicowane. Eksploatacja dotyczy:

- maszyn, sprzętu i pojazdów;
- podwórza gospodarskiego i budynków;
- silosów, pojemników, cystern i zbiorników na zboże;
- instalacji elektrycznych;
- systemów osuszania i nawadniania;
- wybrukowanych i niewybrukowanych dróg.

Niebezpieczeństwa związane z eksploatacją

W związku z ogromną różnorodnością prac eksploatacyjnych w rolnictwie związane z nimi zagrożenia również są zróżnicowane. Są to zagrożenia:

- mechaniczne, związane z eksploatacją maszyn, m.in. zmiżdżenie, wplątanie, kontakt z płynem pod wysokim ciśnieniem;
- elektryczne, związane z użytkowaniem wadliwego sprzętu lub powstające podczas eksploatacji instalacji elektrycznych i narzędzi bądź w trakcie napraw ogrodzenia pod napięciem;
- termiczne, związane z użytkowaniem sprzętu spawalniczego lub ogrzewającego bądź z eksploatacją sprzętu zawierającego gorące płyny lub sprzętu o gorących powierzchniach;
- chemiczne, związane z użyciem niebezpiecznych substancji lub eksploatacją sprzętu zawierającego niebezpieczne substancje;
- pożarowe lub wybuchowe podczas eksploatacji pomieszczeń lub obiektów zawierających niebezpieczne lub wybuchowe substancje (np. zbiorniki, pojemniki i silosy, zbiorniki paliwa);
- biologiczne, związane z eksploatacją instalacji skażonych szkodliwymi czynnikami biologicznymi (np. doły na gnojowicę, kanały i infrastruktura kanalizacyjna);
- ergonomiczne, m.in. niewygodna pozycja ciała, źle zaprojektowane narzędzia;
- praca w ograniczonej przestrzeni.

Udostępnione przez FIOH

Czynniki, które najczęściej przyczyniają się do powstawania wypadków podczas prac eksploatacyjnych

Najpowszechniejsze czynniki powodujące wypadki to:

- jednoosobowe wykonywanie pracy;
- brak sprzętu ochronnego;
- ograniczenia finansowe, praca pod presją czasu i zmęczenie;
- nieświadomość zagrożeń, brak odpowiedniego przeszkolenia, brak informacji;
- podwykonawstwo.

Środki prewencyjne

- Eliminować ryzyko, jeżeli jest to możliwe.
- Jeżeli nie można całkowicie wyeliminować ryzyka, starać się je zminimalizować, przestrzegając procedur bezpieczeństwa pracy.
- Stosować odpowiedni sprzęt, w tym środki ochrony indywidualnej.
- Nigdy nie przystępować do wykonywania zadań bez odpowiedniego przygotowania.

Eksploatacja maszyn i pojazdów

Należy przestrzegać procedur bezpieczeństwa pracy podczas eksploatacji i napraw maszyn:

- Wyłączać maszyny przed każdą interwencją.
- Upełnić się, że maszyna jest wyłączona – należy pamiętać o czasie potrzebnym do jej zatrzymania.
- Zabezpieczać części ruchome i obrotowe, np. klinami lub podporami.
- Przestrzegać zaleceń producenta.
- Przed ponownym włączeniem maszyny zakładać osłony ochronne.

Praca w ograniczonej przestrzeni

Pracownicy w gospodarstwach rolnych często muszą pracować w ograniczonych przestrzeniach (takich jak silosy na ziarno, doły na gnojowicę, inne zbiorniki) podczas wykonywania prac eksploatacyjnych, inspekcji, czyszczenia, konserwacji i napraw. Źródłem zagrożeń może być brak tlenu, obecność toksycznych lub łatwopalnych gazów, płynów i ciał stałych, które mogą nagle wypełnić przestrzeń, powodując uduszenie, utonięcie, pożar lub eksplozję. Dlatego też należy:

- Unikać wchodzenia do zamkniętych przestrzeni.
- Jeżeli nie można tego uniknąć, przestrzegać procedur bezpieczeństwa pracy.
- Wdrożyć odpowiednie procedury ratunkowe.
- Sprawdzać powietrze przed wejściem do pomieszczenia.

¹ Eurostat, Agricultural statistics: Main results 2007–08, Eurostat pocketbook, (Rolnictwo – dane statystyczne: Główne wyniki 2007–2008), edycja 2009 (http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-ED-09-001/EN/KS-ED-09-001-EN.PDF).

² Eurostat, Farm structure, statistics explained (Struktura gospodarstw rolnych – wyjaśnienie danych statystycznych), marzec 2010 (http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php/Farm_structure).

- Korzystać z odpowiedniego sprzętu, takiego jak środki ochrony indywidualnej (np. sprzęt ochrony układu oddechowego, uprząż i linki bezpieczeństwa), zapewniać odpowiednie oświetlenie (przystosowane do użycia w warunkach zagrożenia eksplozją) oraz sprzęt komunikacyjny.

Źródło: M. Águila, INSHT

Praca na wysokości

Konserwacja budynków, konstrukcji i maszyn w gospodarstwach rolnych może wymagać prowadzenia prac na wysokości. W związku z tym często dochodzi do upadków z dachu lub spowodowanych niestabilną powierzchnią: upadków z pojazdów, drabin oraz niedopasowanego sprzętu przeznaczonego do wykonywania prac na wysokości. Dlatego należy:

- Unikać pracy na wysokości.
- Jeżeli nie można uniknąć tego typu pracy, korzystać z odpowiedniego sprzętu przeznaczonego do wykonywania prac na wysokości.
- Kiedy jest to konieczne, korzystać ze sprzętu asekuracyjnego, np. uprząży do powstrzymywania spadania.
- Upewnić się, że narzędzia i materiały można bezpiecznie podnosić i opuszczać.
- Zawsze zakładać, że dach jest niestabilny, chyba że można potwierdzić jego stabilność.
- Oznaczyć budynki z niestabilnymi dachami odpowiednimi znakami ostrzegawczymi, szczególnie w miejscach wejścia na dach.
- Nosić obuwie o dużej przyczepności, także podczas pracy na pojazdach.
- Nie korzystać z drabiny, jeśli można zastosować bezpieczniejszy sprzęt.
- Upewnić się, że drabina została odpowiednio ustawiona na równym i twardym podłożu.

Inicjatywy i kampanie prewencyjne skierowane do pracowników sektora rolniczego

- Dni Świadomości BHP w Gospodarstwach Rolnych (Farm Safety and Health Awareness Days, SHAD) organizowane w Wielkiej Brytanii mają na celu informowanie i szkolenie pracowników sektora rolniczego w zakresie ryzyka związanego z ich pracą.
- Celem realizowanego w Belgii projektu PreventAgri jest zapobieganie wypadkom, chorobom zawodowym i zagrożeniom psychospołecznym w rolnictwie. Projekt obejmuje kształtowanie świadomości w zakresie BHP, szkolenia, badania i interwencje.
- Instytucje ubezpieczeń społecznych dla rolników w Austrii motywują ich do przestrzegania i promowania zasad BHP we własnych gospodarstwach, przyznając certyfikaty bezpieczeństwa. Certyfikaty są nagrodą dla tych rolników, którzy przywiązują szczególną wagę do zasad bezpieczeństwa pracy i ochrony zdrowia pracowników. Ścisłe kryteria przyznawania certyfikatów uwzględniają:

- ogólny standard praktyki BHP;
- stopień świadomości zasad bezpieczeństwa pracowników gospodarstw rolnych;
- bezpieczną organizację pracy (zapewnienie środków ochrony indywidualnej, zestawu pierwszej pomocy, uporządkowane miejsce pracy);
- bezpieczny sprzęt;
- bezpieczne pojazdy;
- bezpieczne budynki;
- bezpieczne instalacje elektryczne.

Przykłady dobrych praktyk

- *Mobilny warsztat naprawy maszyn i pojazdów rolniczych*

Mobile Werkstatt Allgäu GmbH, Niemcy

Nowoczesne maszyny i pojazdy muszą być profesjonalnie serwisowane, co wymaga odpowiednich kwalifikacji i umiejętności w zakresie konserwacji i napraw. Mobilny warsztat naprawy maszyn i pojazdów rolniczych został zbudowany przez rolników. Jest wyposażony we wszelkiego rodzaju narzędzia oraz niezbędny sprzęt służący do pomiarów i testowania. Prowadzi go zespół techników konserwacji, którzy na miejscu przeprowadzają w profesjonalny sposób naprawy i konserwację maszyn.

- *Bezpieczna i skuteczna konserwacja i naprawy szklarni ogrodniczych*

Glass Handling Technic Vof, Holandia (zdobywca nagrody w Europejskim Konkursie Dobrych Praktyk)

W branży ogrodnictwa szklarniowego nastąpił w ostatnich latach intensywny rozwój. Szklarnie są obecnie wyższe, kanały odpływowe na dachach niezwykle wąskie, a wymiary szklanych dachów znacznie większe. Zmiany te miały duży wpływ na prace konserwacyjne i naprawy, co wiąże się z zagrożeniami takimi jak skaleczenia, upadki z wysokości i obciążenia fizyczne. Z inicjatywy organizacji branżowych zrzeszających ogrodników, hodowców, instalatorów i przedsiębiorców budowlanych oraz firm ubezpieczeniowych i banków, a także przy zaangażowaniu kilku firm mających duże doświadczenie w zakresie konserwacji szklarni, opracowano nowe, bezpieczne metody naprawy szkła dachowego. Opracowano system wykonywania napraw szklanych dachów z zewnątrz za pomocą tzw. kapsuły naprawczej (Repair Shuttle), składającej się z rusztowania i kapsuły, która odpowiednio przesuwana arkusze szkła, oraz mobilnej platformy, która przesuwa kapsułę nad dachem. W proces projektowania Repair Shuttle zaangażowani byli konserwatorzy. Korzystanie z Repair Shuttle wyeliminowało zagrożenie urazami powodowanymi przez spadające szkło i niemal całkowicie ograniczyło ryzyko upadku pracowników z wysokości. Przeprowadzanie napraw z użyciem systemu Repair Shuttle nie wymaga zbyt dużego wysiłku fizycznego.

Informacje dodatkowe

Więcej informacji na temat bezpieczeństwa pracy w rolnictwie znaleźć można w publikacji internetowej „Maintenance in agriculture – a safety and health guide” (Bezpieczna eksploatacja w rolnictwie – przewodnik BHP), dostępnej na stronie: <http://osha.europa.eu/en/publications/reports>

Niniejsza broszura informacyjna jest dostępna w 24 wersjach językowych na stronie: <http://osha.europa.eu/en/publications/factsheets>

Europejska Agencja Bezpieczeństwa i Zdrowia w Pracy

Gran Vía, 33, 48009 Bilbao, HISZPANIA
Tel. +34 944794360, Faks +34 944794383
E-mail: information@osha.europa.eu

